

**КОВАЛІВСЬКИЙ ЛІЦЕЙ
НИЖНЬОВЕРБІЗЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ РАДИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Директор ліцею

_____ Оксана БОДНАРУК

Наказ № _____ від _____

ІНСТРУКЦІЯ №30

**Інструкція з охорони праці
з правил безпеки під час роботи на уроках біології**

I. Загальні положення

1.1. Інструкція розроблена на основі «Примірної інструкції з безпеки під час роботи в кабінеті (лабораторії) біології, на навчально – дослідницькій ділянці, під час екскурсій з біології та природознавства в загальноосвітньому навчальному закладі» Положення про розробку інструкції з охорони праці, Положення про розпорядок проведення навчання і перевірки знань з питань техніки безпеки.

1.2. Інструкція поширюється на вчителя біології під час проведення практичних занять з біології і є обов'язковою для виконання ними.

1.3. За цією інструкцією вчитель біології інструктується перед початком роботи та періодично через 6 місяців. Проведення інструктажу реєструється в журналі реєстрації інструктажів з техніки безпеки на робочому місці. Після проведення інструктажу в журналі мають бути підписи особи, яка проводила інструктаж, та особи, яку інструктували.

1.4. Розміщення меблів і обладнання в кабінеті має забезпечувати зручність і безпеку роботи.

1.5. Кімнатні рослини в кабінеті дозволяється розміщувати на спеціальних підставках. Утримання рослин на вікнах кабінету не дозволяється. У кабінеті біології не повинно бути рослин, що містять отруйні речовини (олеандр, молочай). У кабінеті біології забороняється використання інсектицидів для боротьби з комахами-шкідниками кімнатних рослин. Допускається обробка рослин мильним розчином, тютюновим настоєм, 5% розчином сечовини.

1.6. Категорично забороняється зберігати в кабінеті (лабораторії) біології, куточку живої природи інсектициди і гербіциди, інші отруйні, токсичні сполуки.

1.7. Скляний посуд, колючі і ріжучі інструменти повинні зберігатися в замкнених шафах із глухими дверними стулками без скла. Для надання першої допомоги при травмах у кабінеті(лабораторії) біології необхідно мати аптечку, що зберігається в спеціальній шафці з червоним хрестом на дверцятах.

1.8. При використанні технічних засобів навчання приймаються запобіжні заходи, встановлені в загальному порядку для всіх навчальних предметів. Біля дверей кабінету не повинно бути предметів, що затрудняють вільний вихід із приміщення. Перебування учнів у приміщенні кабінету дозволяється тільки в присутності вчителя.

1.9. Вчитель біології повинен вміти надати першу допомогу потерпілому, повідомити керівника навчального закладу про кожний нещасний випадок.

1.10. Вчитель біології несе безпосередню відповідальність за безпечний стан робочих місць, обладнання, приладів, інвентар тощо, відповідає за безпечне проведення освітнього процесу, несе особисту відповідальність за збереження життя і здоров'я учнів під час освітнього процесу.

1.11. До практичних занять з біології допускаються учні з якими проведений інструктаж з безпеки. Проведення інструктажу реєструється в журналі реєстрації інструктажів з безпеки. Після інструктажу в журналі мають бути підписи особи, яка проводила інструктаж, та учнів.

1.12. Усі хімічні реактиви необхідно зберігати в лаборантській у замкненій глухій (із суцільними дверцятами без скла) шафі.

1.13. Рідкі хімреактиви і розчини необхідно зберігати в товстостінних склянках із притертими пробками, а тверді - у товстостінних банках із притертими пробками, причому кожна

склянка чи банка з чітко написаною етикеткою повинна міститися у визначеному, строго встановленому місці. Речовини, що не мають етикеток, підлягають обов'язковому знищенню.

1.14. У кабінеті біології (лабораторії) не рекомендується збереження концентрованих кислот і лугів у сухому виді. Ці речовини повинні бути тільки у виді розчинів тих концентрацій (не вище 10%), що вимагаються для проведення демонстраційних експериментів і лабораторних знань. Кислоти і луги зберігаються на спеціально відведених для них полках.

1.15. Вогнебезпечні речовини (етиловий спирт, бензин) повинні мати на етикетці напис "вогнебезпечно", зроблену червоним кольором. Перманганат калію не можна зберігати в безпосередній близькості з крохмалем, вугіллям, що у присутності окислювача легко запаюються.

1.16. У кабінеті біології повинні бути такі первинні засоби пожежогасіння: вогнегасники пінні й вуглекислотні, відра з піском і совком.

1.17. Кабінет біології оснащується медичною аптечкою з набором перев'язувальних засобів і медикаментів, комплексом засобів індивідуального захисту та інструкцією з безпеки для учнів.

II. Вимоги безпеки перед початком роботи

2.1. Проведення практичних занять (лабораторних занять, практичних робіт, демонстрації дослідів).

2.1.1. По стенду в біологічному кабінеті перед лабораторною чи практичною роботою, проведенням демонстраційних експериментів, спостережень чи досліджень познайомте учнів з порядком роботи, вимогами безпеки, яких необхідно дотримуватися при виконанні запропонованих завдань.

2.1.2. Перед початком лабораторної чи практичної роботи на лабораторному демонстраційному вчительському столі повинні знаходитися тільки необхідні для біологічних досліджень і роботи інструменти, прилади, посібники, об'єкти для вивчення і спостережень.

2.1.3. Перед проведенням лабораторної чи практичної роботи, демонстраційного досліду, зв'язаних з використанням приладів, необхідно перевірити їхній стан, справність, підключення до мережі (стан проводу, розеток, ламп розжарювання і т.п.).

2.1.4. Перед вивченням на лабораторній роботі мікроскопічних особливостей біологічних об'єктів повторіть з учнями правила роботи з мікроскопом, лупою й іншими збільшувальними приладами.

2.2. Проведення занять на навчально-дослідній ділянці.

2.2.1. Познайомте учнів з порядком роботи, вимогами безпеки, яких необхідно дотримуватися під час роботи на навчально-дослідній ділянці.

2.2.2. Продемонструйте учням прийоми роботи, що дозволяють забезпечити правильну позу під час трудового процесу, оптимальні ритми і навантаження в роботі м'язів, а також дають можливість попереджати травматизм.

2.2.3. Перед початком роботи на навчально-дослідній ділянці необхідно (у залежності від виду робіт) приготувати рукавиці, халати і фартухи, перевірити цілісність сільськогосподарських знарядь (лопат, відер, лійок тощо). Сільськогосподарські знаряддя повинні відповідати віку учнів. Робоча частина лопат повинна бути невеликою, ручки варто робити легкими. Довжина ручок лопат повинна бути різною. Її треба визначити, виходячи із зросту різних вікових груп, що вчать.

III. Вимоги безпеки під час виконання роботи

3.1. Проведення практичних занять (лабораторних занять, практичних робіт, демонстраційних дослідів).

3.1.1. При використанні скляного посуду (чашки Петрі, пробірки, колби, предметні та покривні скельця та ін.) необхідно звернути увагу учнів на вимоги безпеки: поводитися з ними обережно, не натискати сильно пальцями на тендітні стінки пробірок, хімічних склянок, акуратно і легко брати предметні скельця за краї, щоб уникнути поранення пальців якщо скляний посуд розбився, не збирайте уламки руками, а змітайте щіткою в призначений для цього совок.

3.1.2. При роботі з мікропрепаратами треба бути обережним, покривне і предметне скло можна легко роздавити об'єктивами великого збільшення. Обережно беріть покривне скло великими і вказівними пальцями правої руки за краї, розташуйте його паралельно предметному склу, що ви тримаєте в лівій руці, у безпосередній близькості до нього, а потім під кутом 45° випустіть скельце з пальців, щоб воно вільно лягло на препарат.

3.1.3. Стежити за виконанням учнями правил використання інструментів, що ріжуть і колють (скальпеля, леза, препарувальної голки, ножиці): передавати їх тупим кінцем вперед, тримати тільки за ручки (кільця), не направляти ключі та інші частини, що ріжуть, на себе чи на товаришів.

3.1.4. Стежити за виконанням учнями правил роботи з хімічними реактивами: порошкоподібні хімічні реактиви необхідно акуратно набирати тільки спеціальним шпателем (хімічні реактиви, добрива тощо). Пам'ятати, що майже всі ці речовини отруйні.

3.1.5. Кислоти і луги виливайте тільки на скляний посуд. Доливайте кислоту у воду, не навпаки.

3.1.6. Не допускати потрапляння хімічних реактивів на шкіру і одяг. У випадку потрапляння терміново промити уражене місце проточною водою.

3.1.7. Нагріваючи рідини в пробірці, необхідно використовувати спеціальні ручні приладдя чи закріплювати пробірки в затискачах штатива, пробірку направляти в бік від себе й від учнів; намагайтеся нагрівати пробірку рівномірно, щоб уникнути опіків, які може викликати рідина, що вихлюпнулася при закипанні. Нагрівайте горючі рідини тільки на водяній бані.

3.1.8. Під час лабораторних чи практичних робіт, пов'язаних з використанням вологих препаратів, поміщених у розчин спирту чи формаліну, не рекомендується нахилити і перевертати банки і посуд, у яких знаходяться біологічні об'єкти, бо герметичність вологих препаратів може бути порушена.

3.1.9. Перед проведенням лабораторних робіт з матеріалом, фіксованим у формаліні, він ретельно промивається вчителем під сильним струменем води протягом кількох годин, а учні вивчають запропоновані об'єкти тільки за допомогою препарувальної голки і пінцета.

3.1.10. Для боротьби з комахами-шкідниками кімнатних рослин проводьте обробку рослин мильним розчином або мильною піною, тютюновим настоєм, 5% розчином сечовини.

3.1.11. Строго дотримуйтесь правил роботи зі спиртівкою: не витягайте пальник з гнотом після запалювання спиртівки, гасіть полум'я, прикриваючи його спеціальним ковпачком. Забороняється запалювати одну спиртівку від іншої.

3.1.12. Під час роботи бережіть від загорання одяг і волосся, учнівські приладдя, дидактичні матеріали.

3.1.13. У демонстраційних дослідах учителю дозволяється використовувати електронагрівальні прилади тільки з закритою спіраллю розжарювання.

3.2. Проведення занять на навчально-дослідній ділянці.

3.2.1. На навчально - дослідній ділянці вчитель і учні працюють у спеціальному робочому одязі: халатах, фартухах і рукавичках, а також у відповідному взутті (залежності від виду виконуваних робіт). У кожному конкретному випадку вчитель, що керує роботою школярів на ділянці, зобов'язаний інструктувати дітей, як користуватися сільськогосподарським знаряддям, щоб не нанести ушкоджень ні собі, ні навколишнім.

3.2.2. При перенесенні загострених знарядь (лопати, граблів, вила) з місця на місце чи з місця зберігання на учбово-дослідну ділянку вчитель і учні повинні дотримуватись особливої обережності і правил поведінки: тримати їх строго вертикально, робочою частиною вниз, від себе, щоб уникнути травм самим і не нанести їх оточуючим.

3.2.3. Для поливу рослин на навчально-дослідній ділянці учням дозволяється використовувати спеціальні лійки місткістю до 4 літрів. Якщо школа має у своєму розпорядженні тільки великі стандартні лійки, учні під час роботи повинні наливати в них води не більше однієї третини місткості лійки.

3.2.4. Тривалість роботи учнів на шкільній учбово-дослідній ділянці установлюється відповідно до їхнього віку: учні 5 класів працюють на ділянці 2 години, при чому через кожні 20 хвилин необхідно робити 10-ти хвилину перерву, учні 7-8 класів - максимум 3-4 години з 10-ти хвилинними перервами через кожні 30 хвилин.

3.2.5. Під час роботи навчально-дослідній ділянці учням до 15 років забороняється підняття і перенесення вантажів за допомогою носилок, відер та інші. Дотримуватись норм, визначених вчителем.

3.2.6. Під час роботи учням необхідно намагатися різноманітнити види діяльності (під керівництвом вчителя, з метою відпочинку різних груп м'язів, намагатися вибрати оптимальні навантаження і ритм роботи, правильну позу, що дає можливість уникнути травм і фізичної перевтоми).

3.2.7. Під час роботи на навчально - дослідній ділянці вчителю необхідно звернути увагу учнів на те, що при очищенні ґрунту від сторонніх предметів, що його засмічують (каменів, осколків скла, уламків металу тощо), прополці і висаджені рослин необхідно використовувати

лопати, граблі, розрихлювачі руки при виконанні даних робіт обов'язково повинні бути захищені рукавицями.

3.2.8. При роботі на навчально-дослідній ділянці учням забороняється використовувати отрутохімікати, інсектициди і гербіциди, використовувати в їжу немиті і незрілі коренеплоди, фрукти і овочі.

3.2.9. На шкільній навчально-дослідній ділянці забороняється посадка колючих чагарників, отруйних рослин.

IV. Вимоги безпеки після закінчення роботи

4.1. Проведення практичних занять (лабораторних занять, практичних робіт, демонстраційних дослідів).

4.1.1. Усі рідини, що залишаються після проведення лабораторних занять і демонстраційних експериментів з використанням хімічних речовин, зливайте не у водопровідну раковину, а у скляні чашки чи склянки, виставлені для цієї мети.

4.1.2. Після закінчення роботи спиртівки в неробочому стані необхідно зберігати в металевих шухлядах, а мікроскопи - в спеціальних футлярах.

4.1.3. Після закінчення лабораторної чи практичної роботи, експерименту обов'язково ретельно вимийте руки з милом.

4.2. Проведення занять на навчально-дослідній ділянці

4.2.1. По закінченні роботи на учбово-дослідній ділянці учні під керівництвом учителя переносять загострені знаряддя праці (лопати, граблі, розрихлювачі тощо) до місця збереження, дотримуючись описаних вище вимог з техніки безпеки і попередньо очистивши їх від землі.

4.2.2. Після закінчення роботи вчитель і учні знімають робочий одяг, рукавиці і ретельно миють руки з милом.

V. Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях

5.1. Під час проведення практичних занять.

5.1.1. Не допускайте заливання полум'я спиртівки киплячою рідиною. А якщо це відбулося, відразу ж накрийте спиртівку ковпачком забороняється до усунення несправності газово мережі.

5.1.2. У випадку, коли травми чи опіки сталися, вчитель повинен звернутися до медпрацівника для надання допомоги потерпілому. Для надання першої допомоги потерпілому при травмах у кабінеті біології має знаходитись аптечка.

5.1.3. У випадку виникнення пожежонебезпечної ситуації (пожежі) у кабінеті біології учням необхідно терміново, організовано, без створення паніки звільнити кабінет під керівництвом вчителя. У разі потреби вчитель повинен використовувати первинні засоби пожежегасіння: відро з піском, совок, вогнегасники.

5.1.4. У випадку пошкодження електрообладнання та проводів (іскріння, коротке замикання, понаднормовий нагрів ізоляції проводів) вимкніть електромережу до приведення її в безпечний стан.

5.1.5. У випадку травмування зверніться за допомогою до медичного працівника.

5.2. У разі виникнення пожежі і загорання необхідно:

- вивести учнів з приміщення;
- повідомити пожежну охорону, керівництво закладу;
- зачинити вікна і двері, щоб вогонь не поширювався в сусіднє приміщення;
- вимкнути електромережу;
- приступити до ліквідації осередку вогню, при цьому легкозаймисті та горючі рідини і електропроводку слід гасити піском, вогнетривким покривалом, порошковим вогнегасником; знеструмлену електропроводку можна гасити водою або будь-якими наявними вогнегасниками.

5.3. У випадку травмування учня надає першу долікарську допомогу, у разі необхідності викликає швидку допомогу.

Інструкцію розробив _____

(підпис)

(прізвище, ініціали)

ПОГОДЖЕНО:

Голова ПК ліцею _____

(підпис)

(прізвище, ініціали)

З інструкцією ознайомлений (а) _____

(підпис)

(прізвище, ініціали)

«__» _____ 2025р.